

A non-profit szervezetek gazdálkodásának általános jellemzői

A non-profit szervezetre vonatkozó alapelv, hogy **elsődlegesen** gazdasági-vállalkozási tevékenység végzésére nem alapítható, a gazdálkodása során elért eredményét nem oszthatja fel, azt létesítő okiratában meghatározott tevékenységére kell fordítania.

A gazdálkodás és a vállalkozási tevékenység tehát két különböző fogalom, a szervezet gazdálkodása során végezhet másodlagos jelleggel vállalkozási tevékenységet.

- Az egyes szervezetek gazdálkodásának legfontosabb szempontjait a létesítő okiratban kell rögzíteni.

- Nevesíteni kell, hogy a szervezet végezhet-e vállalkozási tevékenységet, ha igen milyen korlátozottságokkal (például a vagyon hány százalékanak mértékéig).

- A létesítő okiratban célszerű az alaptevékenységet és a vállalkozási tevékenységet minél pontosabban meghatározni, mert a működés során az itt megfogalmazottak szerint kell minősíteni az egyes tevékenységeket. (A Tao. törvény 4. és 6. sz. melléklete szerint a létesítő okiratban felsorolt cél szerinti tevékenységek kedvezményezett tevékenységnek minősülnek, melyekből származó eredmény után társaságiadó-fizetési kötelezettség nem keletkezik. Emellett nevesíti a jogszabály a további kedvezményezett tevékenységeket.

Amennyiben a szervezet működése során olyan tevékenységet is folytat, mely konkrétan nem szerepel a létesítő okiratban (például: könyvkiadás, rendezvényszervezés), de összefüggésbe hozható a szervezet céljaival, jogértelmezési kérdés eldönteni, hogy mely (cél szerinti/vállalkozási) tevékenységek közé sorolja a szervezet.

- Ugyancsak a létesítő okiratban kell rendelkezni arról, hogy a szervezet képez-e törzsvagyont, melynek csak kamatát/hozamát használhatja fel, vagy ilyen jellegű elkülönült vagyont nem hoz létre.

- Fel kell tüntetni, hogy a szervezetnél kik jogosultak a kötelezettségvállalások és a banki műveletek aláírására. Az alapítványok esetében általános szabály, hogy kizárólag az alapító(k)tól független személyek rendelkezhetnek a bankszámla felett, mely jogi státust a kuratóriumi tagoknak a feladatvállaló nyilatkozatukban fel kell tüntetniük.

- A non-profit szervezetek is mint minden gazdálkodó szerv a számviteli törvény és a hozzá kapcsolódó kormányrendeletek értelmében beszámolási és könyvviteli kötelezettséggel rendelkeznek. Alapvető követelmény továbbá a pénzügyi-számviteli szabályok betartása.

- A non-profit szervezetek feletti adóellenőrzést a szervezet székhelye szerint illetékes hatóság, a költségvetési támogatás felhasználásának, valamint a vezető tisztségviselő vagyony nyilatkozatának az ellenőrzését az Állami Számvevőszék, a törvényességi felügyeletet pedig - a közhasznú működés tekintetében - a reá irányadó szabályok szerint az ügyészség látja el.

A közhasznú jogállású szervezetek gazdálkodásának speciális jellemzői

A gazdálkodás általános elvei mellett a közhasznú minősítést megszerzett szervezetek működésére a non-profit (közhasznú) törvény további korlátozásokat tartalmaz:

- A közhasznú szervezet az államháztartás alrendszereitől - a normatív támogatás kivételével - csak írásbeli szerződés alapján részesülhet támogatásban. A szerződésben meg kell határozni a támogatással való elszámolás feltételeit és módját.

- A szervezettől igénybe vehető támogatási lehetőségeket, azok mértékét és feltételeit a sajtó útján nyilvánosságra kell hozni. A közhasznú szervezet által nyújtott cél szerinti juttatások bárki által megismerhetők.

- A közhasznú szervezet a felelős személyt, a támogatót, valamint e személyek hozzátartozóját - a bárki által megkötés nélkül igénybe vehető szolgáltatások, illetve a társadalmi szervezet által tagjának a tagsági jogviszony alapján nyújtott, létesítő okiratnak megfelelő juttatások kivételével - cél szerinti juttatásban nem részesítheti.

- A közhasznú szervezet bármely cél szerinti juttatását - a létesítő okiratban meghatározott szabályok szerint - pályázathoz kötheti. Ebben az esetben a pályázat nem tartalmazhat olyan feltételeket, amelyekből - az eset összes körülményeinek mérlegelésével - megállapítható, hogy a pályázatnak előre meghatározott nyertese van (színlelt pályázat). Színlelt pályázat a cél szerinti juttatás alapjául nem szolgálhat.

A kockázatok csökkentése és a közpénzek megóvása érdekében a non-profit (közhasznú) törvény a következő további követelményeket írja elő:

- A közhasznú szervezet váltót, illetve más hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt nem bocsáthat ki.

- A közhasznú szervezet a vállalkozásának fejlesztéséhez közhasznú tevékenységét veszélyeztető mértékű hitelt nem vehet fel;

- az államháztartás alrendszereitől kapott támogatást hitel fedezetéül, illetve hitel törlesztésére nem használhatja fel.

- Ha a közhasznú szervezet éves bevétele meghaladja az ötmillió forintot, a vezető szervtől elkülönült felügyelő szerv létrehozása akkor is kötelező, ha ilyen kötelezettség más jogszabálynál fogva egyébként nem áll fenn.

- A közhasznú adománygyűjtés szabályai: a közhasznú szervezet nevében vagy javára történő adománygyűjtés nem járhat az adományozók, illetőleg más személyek zaklatásával, a személyhez fűződő jogok és az emberi méltóság sérelmével.

A közhasznú szervezet nevében vagy javára történő adománygyűjtés csak a közhasznú szervezet írásbeli meghatalmazása alapján végezhető.

A szervezet részére juttatott adományokat a könyv szerinti, ennek hiányában a szokásos piaci áron kell nyilvántartásba venni.

A non-profit szervezetek bevételei és kiadásai

Bevételek

A bevételeket alapvetően kétféle módon különböztetjük meg:

- a szervezet cél szerinti (közhasznú) tevékenységéből származó bevételek;
- vállalkozási tevékenységből származó bevételek.

A cél szerinti tevékenységből származó bevételek típusai:

- az alapítótól, a támogatótól a cél szerinti közhasznú tevékenység folytatásához kapott adományok, felajánlások (készpénz, ingatlan, értékpapír, szellemi alkotás stb.),
- államháztartás alrendszereitől kapott támogatások,
- a magánszemélyek jövedelemadójából tett 1%-os felajánlások,
- pályázatokon elnyert támogatások,
- a cél szerinti tevékenység folytatásából származó árbevételek,
- befektetésekből (bankbetét, értékpapír) származó bevételek,
- tagdíjbevételek (csak a tagsági viszonnal rendelkező szervezeteknél),
- egyéb bevételek (pl. a szervezet célját szolgáló eszközök értékesítésének bevétele).

A vállalkozási tevékenységből származó bevételek főbb típusai:

- a szervezet tulajdonában vagy használatában lévő ingatlanok, nagy értékű tárgyi eszközök bérbeadásából, használatba adásából származó bevétel,
- a létesítő okirat szerint kifejezetten vállalkozási tevékenységnek minősített tevékenységből származó bevétel,
- reklámtevékenységből származó bevétel (A reklámot szerződés alapján végzi a szervezet. Nem minősül reklámnak, ha egy szervezet a nyilvánosság előtt köszönetet mond támogatóinak.),
- minden olyan tevékenység bevétele, melyet a vonatkozó jogszabályok nem minősítenek kedvezményezett bevételnek.

Kiadások

Az alábbi költségcsoportokat különböztetjük meg:

- a cél szerinti (közhasznú) tevékenység érdekében felmerült közvetlen költségek (támogatások, ösztöndíjak, cél szerinti szolgáltatások),
- vállalkozási tevékenység érdekében felmerült közvetlen költségek,
- cél szerinti és vállalkozási tevékenységhez kapcsolódó közvetett költségek (pl. működési költség).

A gazdálkodás alapjait érintő főbb jogszabályok

- 1990. évi XCIII. törvény az illetékről;
- 1990. évi C. törvény a helyi adóról;
- 1992. évi LXXIV. törvény az általános forgalmi adóról;
- 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról;
- 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról;
- 2000. évi C. törvény a számvitelről;
- 2000. évi CIII. törvény a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról;
- 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről

Az itt felsoroltakon túl további, kifejezetten a non-profit (mint közhasznú) szektor gazdálkodására és beszámolási kötelezettségeire vonatkozó speciális jogszabályokat is meg kell említeni, mint pl:

- 350/2011. Korm. rendelet a civil szervezetek gazdálkodása, az adománygyűjtés és a közhasznúság egyes kérdéseiről

- 1996. évi CXXVI. törvény a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról
- 224/2000. (XII.19.) Korm. rendelet a számviteli törvény szerinti egyéb szervezetek éves beszámoló készítésének és könyvvezetési kötelezettségeinek sajátosságáról;